

ICEE – International Council of Exhibition and Exchange
Berliini, Saksa 23.-26.11.2011
Matkaraportti / Laura Kovero

ICEE 2011 – ohjelma ja teema

Konferenssin ICEE- Annual Conference teemana oli Go International! The Challenge of Creating International Exhibitions. Konferenssi koostui kolmesta ohjelmarikkaasta päivästä (ma-ke). Maanantai ja keskiviikko olivat seminaaripäiviä ja tiistai oli varattu tutustumiskäynneille museoissa. Seminaaripäivät pidettiin konferenssin isäntämuseon, Deutsches Historisches Museum auditoriossa, Berliinin Museumsinselissä välittömässä läheisyydessä. Konferenssia edeltävänä sunnuntaina järjestettiin iltavastaanotto sekä opastettuja kierroksia isäntämuseossa. Myös maanantaina ja tiistaina olimme museoissa iltatilaisuuksissa ja opastuksilla. Seminaariin osallistui n.70 osanottajaa n.20 eri maasta.

Koosteita päivien aneista

23.10.

Konferenssivieraat otettiin vastaan isäntämuseon aulassa, jossa tervetuliaispuhetta oli lausumassa juhlallisesti mm. ICOMin presidentti Dr. Hans-Martin Hinz. Puheiden jälkeen saimme valita Deutsches Historisches Museum kolmesta päänäyttelystä yhden kiinnostavan opastuksen. Itse tutustuin 1900-luvun Saksasta kertovaan näyttelyyn, erinomaisen museopedagogin opastuksella. Pääsimme heti näkemään mielenkiintoisen näyttelyn koskien Saksan vaihderikasta 1900-lukua. Vieraat olivat silminnähden innoissaan nähdessään palan Berliinin muuria, Auschwitzin keskitysleirin pienoismallin sekä paljon muuta sykähdyttävää. Oli hienoa päästä ensimmäisenä päivänä kiinni isäntämaan ja -kaupungin historiaan. Iltavastaanotolla kohtasin ilokseni muitakin suomalaisia kollegoita ja uusia tuttavuuksia niin Europasta kuin muiltakin mantereilta.

24.10.

Ensimmäisen konferenssipäivän aamupäivä koostui kahdesta puheenvuorosta liittyen kansainvälisiin kiertonäyttelyihin, "traveling exhibitions". Kuulimme italialaisen Contemporanea Progettin ja National Geographicin ohjelmistosta sekä kokemuksista suurien kansanvälisten näyttelyhankkeiden parissa. Contemporanea Progettin edustajat kertoivat menestyksekkästä *I Mai Visti* -näyttelystä, jossa esitellään harvoin nähtyjä Uffizzin Gallerian taideteoksia. Näyttely kiersi Kiinassa (4 kaupunkia) keräten lähes 1,5 miljoonaa kävijää. Näyttelyn suuren suosion takana Kiinassa ei yllättäen ollutkaan Uffizzin tunnettu nimi, vaan poikkeuksellisen hieno ja Kiinassa harvoin nähtävillä oleva italialainen taide, kaiken kaikkiaan toimiva näyttelykonsepti. Tämä kertoo mielestäni siitä kuinka kiertonäyttelyiden suosio ja menestys voi olla hyvinkin erilaista eri kohteissa – tehden luonnollisesti kiertonäyttelyiden suunnittelusta haastavaa. Contemporanea Progettin edustajat puhuivat myös voitetuista haasteista kiinalaisen byrokratian kanssa tulleineen ja säädöksineen. Sain vaikutelman että vaikea ja monivaiheinen työ palkittiin upealla menestyksellä sekä Italiassa että Kiinassa.

National Geographicin (NG) esitys kattoi paljon lyhyessä ajassa yrityksen ideologiasta aina mahtipontisten meganäyttelyiden esittelyyn. NG kiertonäyttelyiden johtaja Kathryn Keane pohti esityksessään kuinka NG jakaa paljon yhteisiä asioita museoiden kanssa: rakkauden tarinoiden kertomiseen sekä kulttuurin esittämiseen eri muodoissa ja medioissa. Esimerkkeinä NG:n kiertonäyttelyistä kuulimme mm. King Tut, Tutankhamon ja Real Pirates. Näyttävän esityksen jälkeen jäin/mme

kuitenkin pohtimaan ovatko NG:n näyttelyt "museoiden makuun" liian populäärejä? Ovatko eri kohderyhmät huomioitu tarpeeksi hyvin suunnittelussa? Miten näyttelyiden aiheet valitaan; suurien ja tunnettujen nimien ja legendojen perusteellako? Onko siinä jotain väärää? Kaiken kaikkiaan oli mielenkiintoista kuulla NG:n laajasta toiminnasta ja pohtia heidän ja museoiden toiminnan yhtäläisyyksiä ja eroja. Koen että NG:n kaltaisella varakkaalla jättikoneistolla on museoillekin opetettavaa esim. tuotteistamisesta ja viihteellisyydestä sekä työskentelytavoissa valokuvaajien, elokuvantekijöiden, tutkijoiden, tutkimusmatkailijoiden ja muiden partnereiden kanssa.

Iltapäivän "Exchange of Ideas and Practises" -sessiossa kuulumme useita konferenssin teemaan liittyviä lyhyitä esityksiä. Esitykset olivat inspiroivia. Näistä mainittakoon pari mielteenpainuvinta. Entisen työnantajani, Museum of World Culturen johtajan, Mats Widblomin, puheenvuoro museonsa toiminnan läpinäkyvyydestä ja yleisön osallistavuudesta oli virkistävää kuultavaa. Museo vaikuttaa pystyneen pitävän linjansa ja kiinnostavuutensa yllä sekä paikallisen yleisön että turistien keskuudessa. Widblom puhui museon "uudesta" kohderyhmästä, jota hän kutsui nimellä "Global citizens", globaalit kansalaiset, viitaten muuttuvaan yhteiskuntaan ja entistäkin laajempaan avarakatseisuuteen kohderyhmäajattelussa.

Pauli Sivosen puheenvuoro puolestaan käsitteli Serlachius-museo Gustavin Veteraanit –näyttelyä. Otsikolla "Making Exhibitions for Former Enemies: Finnish Veterans in St. Petersburg" Sivonen puhui yhden näyttelyn kahdesta eri merkityksestä yleisölle, Suomessa ja Venäjällä. Näyttelyn avulla syntyneet veteraanien ja entisten vihollisten sosiaaliset kohtaamiset ja yhteiset muistelot toivat yllättäen suunnittelemattoman, mutta hyvin tärkeän lisäarvon näyttelylle. Jäin pohtimaan voisiko tämän tyyppistä ideaa lähteä hyödyntämään näyttely- ja museoyhteisyydessä erityyppisten aihepiirien tiimoilla. Kommenteista päätellen muikin yleisö innostui Gustavin esimerkistä.

Ennen iltavastaanottoa pääsimme tutustumaan The Bode Museumin *Gesichter der Renaissance* (Renessanssin kasvot) –näyttelyyn opastuksen johdolla. Näyttelyssä oli esillä 150 Italian renessanssin tunnettua muotokuvaa. Huikea taide-elämys ja tunnelmallinen ripustus tekivät vierailusta unohtumattoman suuresta asiakasvirrasta ja huonosta kuuluvuudesta huolimatta.

25.10.

Koko päivä oli varattu museovierailuille, joille oli saanut ilmoittautua etukäteen. Onnekseni pääsin mukaan kahdelle eri vierailulle: The Jewish Museumiin ja Neues Museumiin, jossa järjestettiin myös iltavastaanotto. Juutalaisuuden museossa näyttelypääallikkö kierrätti meitä sekä perusnäyttelyn että vaihtuvien näyttelyiden tiloissa kertoen museon arkkitehtuurista, näyttelysuunnittelusta sekä myös hieman kokoelmahallinnasta. Tutustuimme näyttelyyn interaktiivisiin elementteihin, kuten mm. puuhun jossa "granaattimenoihin" voi kirjoittaa omia ajatuksia, tietokoneeseen jolla voi opetella kirjoittamaan oman nimensä hepreaksi ja tietokonepeliin joka kertoo "The Court Jews"- teemasta. Museon arkkitehtuurista on puhuttu paljon ja myös kierroksen aikana esitettiin kysymyksiä, joissa pohdittiin arkkitehtuuriin ja näyttelysuunnitteluun liittyviä valintoja ja ristiriitoja. Vastaus oli usein että arkkitehti Daniel Libeskind on suunnitellut rakennuksen, mutta ei ole ollut sisällön kanssa tekemisissä. Näyttelyitä rakennettaessa on pohdittu kuinka paljon arkkitehtuuri voi korostaa / hankaloittaa näyttelyssä käytettäviä elementtejä ikkunoineen, kaltevine seinineen, portaikkoineen ja hienojen yksityiskohtineen. Itse rakennus on myös yksi Berliinin suosittuja nähtävyyksiä keräten vuosittain 750 000 museokävijää. Saimme

kuulla, että perusnäyttelyä tullaan uusimaan seuraavan vuosikymmenen aikana reippaasti ja arkkitehtuuria korostetaan uusin keinoin.

Vaihtuvien näyttelyiden osio oli myös hieno. Pääsimme tutustumaan kahden kuraattorin johdolla Heimat-kunde nimiseen taidenäyttelyyn, jossa saksalaisia, eri taustaisia juutalaisia taiteilijoita oli pyydetty luomaan heidän käsityksensä ”kotiseutuopista”, (Mitä on olla kotona Saksassa?). Museo järjestää kaksi isoa vaihtuvaa näyttelyä vuosittain ja neljä pienempää. Vuodesta 2001 vaihtuvia näyttelyitä on järjestetty jo yli 65, koneisto on valtava. Kuraattorit pohtivat avoimesti taide- ja kulttuurihistoriallisten vaihtuvien näyttelyiden suosiota sekä myös rahoitusta. Heimat-kunde on museon ensimmäinen taidenäyttely ja se ei ole ollut yhtä suosittu kuin kulttuurihistorialliset näyttelyt: 400-500 kävijää vs. 150 kävijää / päivä. Kuraattorit pitivät mahdollisena että museo on profiloitunut niin vahvasti kulttuurihistorialliseksi erikoismuseoksi, että taiteen ystävät eivät ole vielä löytäneet paikalle. Minusta hienosti kuratoitu taidenäyttely oli loistava lisä jo valmiiksi upeassa museokokemuksessa.

Päivän päätteeksi kokoonnuimme upeassa Neues Museumissa, jossa pääsimme kierrokselle näyttelypäällikön johdolla. Museossa vahva, historiallinen ympäristö kohtaa häikäisevän tyylikkään ja modernin näyttelysuunnittelun. Tarkastelimme huikaa rakennusta, joka mielestäni jo itsessään on yksi iso museo-objekti upeasti konservoituna. Tutustuimme myös lähemmin museon uusiin vitriiniratkaisuihin sekä erikokoisten objektien esillepanoon. Kaunis rakennus (esineistä mainittakoon Troijan aarteet ja Nefertiti!!) ja ammattilaisen opastus tekivät museokokemuksesta unohtumattoman. Jäimme seurustelemaan museon kahvilaan ennen mukavaa illallista, jossa sain luoda kontakteja hauskan pöytäseurueen kanssa.

26.10.

Viimeisen konferenssipäivän aamupäivänä kuulumme Berliinin museoiden haasteista ja tulevaisuudesta Christoph Lindin ja Dr.Hermann Parzingerin esitelmissä. Berliinissä museoilla on vahva ja pitkä historia laitoksina, joissa tehdään paljon tutkimusta yhteistyössä yliopiston kanssa ja verkostoidutaan muiden museoiden kanssa. ”*Museums can only be succesful if they educate people.*” Berliinin museosaaren museot: The Bode Museum, Pergamon Museum ja Neues Museum saavat kumppanikseen vielä yhden uuden rakennuksen, jossa tulee olemaan kauppoja ja kahviloita. Myös suuri kirjastohanke on viritteillä. Parzingerin mukaan kaupunki haluaa tarjota asukkailleen ja turisteille paikan, jossa ihmiset voivat sivistää itseään ja opiskella - *lecture island*. Myös uudesta Humboldt forum-hankkeesta / museosta oli puhetta, joka tullaan sijoittamaan vanhaan palatsiin museosaaren välittömässä läheisyydessä. Palatsirakennukseen mahtuisi 20 000m² näyttelytilaa, 8000m² työpajatilaa ja 9500m² tila tapahtumille. Palatsissa esiteltäisiin ymmärtääkseni etnograafisia objekteja. Aiheesta päästiin hyvään keskusteluun siitä kuinka nyt ja tulevaisuudessa etnografiaa tulisi esitellä: *Objects as pieces of art vs.ritual objects?* Tämä jääköön nähtäväksi ensi kertaa varten!

Iltapäivän sessiosta jäivät mieleen Dr.Han Meeterin esitelmä näyttelysuunnittelun professiosta sekä ICOM Italian presidentin Alberto Garlandinin esitelmä museoammattilaisuudesta Italiassa ja Euroopassa. Han Meeterin luennossa pohdittiin voiko näyttelysuunnittelu olla erillinen professio, mitä koulutusta ja osaamista näyttelysuunnittelussa tarvitaan, millainen historia sillä on. Hän kävi läpi esitelmässään näyttelysuunnittelun kehitystä perinteisestä esinekeskeisestä esittelytavasta informaatiokeskeiseen ja uutta mediaa apukeinona käyttävään esittelytapaan. Näyttelysuunnittelun nykytrendeinä pidetään mm. yleisöä osallistavaa suunnittelua(experience design – learning by experiencing), kohderyhmäsuunnittelua

(focus groups), sosiaalisen median hyödyntämistä (crowd sourcing) sekä debattien kehittämistä museotilassa totuuden toittamisen sijaan.

Alberto Garlandini nosti esille tärkeitä kysymyksiä esitelmässään: "Knowledge Professionals or Intellectual Underdogs?" Hän pohti mm. sitä miksi museoammattinimikkeet vaihtuvat nykyään usein, keitä voidaan kutsua alamme ammattilaisiksi ja mitä kompetenssiä museot tarvitsevat tulevaisuudessa. Hän painotti vahvasti sitä kuinka ICOMin tulisi tukea museoammattilaisten ambitiota koulutuksen suhteen ja jatkaa aiheen tiimoilta tutkimusten ja raporttien laatimista. Hän kehoitti myös ICOMia tekemään parempaa yhteistyöhön muiden muistiorganisaatioiden kanssa ja inspiroimaan omia komiteoitaan ja verkostoja kehittämään työtään eteenpäin. Keskustelun aiheeksi nousi myös nuoret museoammattilaiset, joihin itekin katson kuuluvani. Esitelmien jälkeisessä keskusteluosiossa veronneista kommentteista jäin miettimään museoammattien ja nuorten museoammattilaisten tilannetta / työnhakua. Kun kerran museoammatteihin valmistuu päteviä nuoria ihmisiä eri tieteenaloista ja ala on selkeästi houkutteleva tänä päivänä, *millaista kompetenssia museot kaipaavat? Ovatko museot miettineet mitä osaamista heidän toiminnassaan tarvitaan ja tulisi hyödyntää sekä rohkeasti kokeilla?* Tietävätkö museot mitä kompetenssia tulevaisuudessa tarvitaan? Ulkoistetaanko museotyön osa-alueita tulevaisuudessa entistä enemmän vai saadaanko osaaminen "omiin kokoelmiin"?

Konferenssin lopuksi Carina Jaatinen emännöi Marketplace of exhibitions –session, jossa saimme lyhyitä ja informatiivisia "mainospaketteja" kiertonäyttelyistä ja yhteistyömahdollisuuksista. Erittäin antoisien päivien jälkeen jäin kuuntelemaan ja nauttimaan pikaesityksistä, muutamasta jäin keskustelemaankin ennen kotiin paluuta. Pakkasin laukkuun tuliaisiksi painavan pinon esitteitä, jotta voisin perehtyä niihin ajan kanssa kotona. Kaiken kaikkiaan konferenssin ohjelma oli hyvin runsas, mielenkiintoinen ja antoisa. Päällimmäiseksi käteen jäi inspiroitunut fiilis kohtaamistani ihmisistä ja kuulemistani esitelmistä sekä näkemistäni asioista, huippu matka toisin sanoen! Kiitän lämpimästi ICOM Suomea saamastani apurahasta.